

Н.В. ГОЛОВЧЕНКО, ас., ДонНУЕТ, Донецьк

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕРВИННОГО ТА ПОТОЧНОГО ОБЛІКУ ОРЕНДНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ ТА АР КРИМ

Ефективний розвиток орендних відносин і поліпшення якості управління ними залежить від наявності достовірної і своєчасно отриманої інформації як орендарем, так і орендодавцем.

З метою дослідити ступінь реалізації в практичній діяльності підприємств вимог нормативно-правових документів та П(С)БО щодо обліку орендних операцій, виявити недоліки та сформуванати напрямки організаційно-облікових робіт, що потребують удосконалення, було проведено опитування облікового персоналу 47 підприємств Донецької області та АР Крим.

Орендні операції застосовує більшість підприємств – 72%. У складі обстежених підприємств, які мають орендоване майно, 39% складають виробничі підприємства, 28% – торговельні, 16,5% – підприємства, що надають послуги, решта – підприємства з іншими видами діяльності (зокрема, будівництво, сільське господарство, транспорт).

За результатами проведеного дослідження на сьогодні найчастіше підприємства орендують основні засоби. Найбільшу питому вагу в наведеній структурі займає оренда нерухомості (промислових споруд, магазинів, офісних будівель, будівель громадських послуг та ін.). Друге місце посідає автотранспорт. Суттєву частину серед орендованого майна займає виробниче обладнання.

Згідно відповідей респондентів на практиці у більшості випадків застосовується оперативна оренда. При визначенні виду оренди на підприємствах переважно керуються нормами П(С)БО 14 «Оренда» [1]. Віднесення оренди до фінансової найчастіше відбувається на підставі критерію про намір придбання орендарем права власності на орендований об'єкт

наприкінці терміну оренди. Разом з тим лише на 3 підприємствах відмітили застосування фінансової оренди з наступним викупом. При цьому рішення про викуп орендованого об'єкта приймається після завершення строку оренди.

На частині підприємств спираються на норми Закону «Про оподаткування прибутку підприємств», а саме пп. 1.18.2 ст. 1, що дозволяє визначити при укладанні договору будь-яку оренду як оперативну, не дивлячись на те, чи властиві їй ознаки фінансової [2].

Переважна більшість підприємств (82% у Донецькому регіоні та 100% у Криму) застосовують журнально-ордерну форму обліку. Рівень автоматизації облікових робіт також є достатньо високим: на 87% підприємств повністю комп'ютеризовано облік на всіх ділянках. Серед комп'ютерних програм найчастіше віддають перевагу програмі «1 С: Бухгалтерія».

Проведені на підприємствах дослідження свідчать, що первинний облік орендованого майна ведеться здебільшого за допомогою документів типової форми, що передбачені для необоротних активів згідно Наказу Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку» [3].

Передачу (повернення) орендованих об'єктів найчастіше оформлюють актом приймання-передачі рекомендованої типової форми ОЗ–1. Але досить значна кількість підприємств (майже третина), спираючись на недостатню інформаційну ємність даного документу, використовують у даному випадку інший, довільно розробленої форми. Аналітичний облік здебільшого ведуть в інвентарних картках, іноді (значно рідше) – в інвентарних книгах.

Облік об'єктів фінансової оренди на практиці ведуть на рахунках 15 «Капітальні інвестиції». Значна частина (майже 40%) підприємств не відокремлюють в обліку об'єкти фінансової оренди від власних засобів. Поєднують в обліку орендовані засоби з власними навіть не лише тоді, коли заздалегідь передбачається їх викуп. Останні у 100% випадків взагалі не виділяють такі об'єкти оренди в окремі групи. Субрахунки з обліку об'єктів оперативної оренди на жодному з досліджених підприємств не виділяються.

Такий негативний факт перешкоджає належному здійсненню обліку та контролю за орендованими об'єктами.

Отже, інформативна обмеженість типових первинних документів з обліку основних засобів погіршує аналітичну базу бухгалтерського обліку, знижує ефективність контролю та можливості прийняття управлінських рішень. Практики також відмічають, що норми чинного П(С)БО 14 «Оренда» є складними для однозначного розуміння та застосування. Це стосується, зокрема, використовуваної термінології, формулювання критеріїв фінансової оренди, методики розрахунку орендної плати, ануїтету.

Таким чином, проведені дослідження дозволяють виділити проблемні питання, що потребують вирішення. Для цього, на наш погляд, доцільні такі підходи:

- удосконалення системі первинних документів щодо орендних операцій шляхом підвищення інформаційної корисності чинних та розробки додаткових форм первинних документів. Якість первинних документів в свою чергу сприятиме подальшому поточному накопиченню та систематизації повної, правдивої та неупередженої інформації про рух орендованого майна, розрахунки, доходи та витрати за орендними операціями;
- розробка форм облікових реєстрів з обліку договорів оренди, орендованого майна, амортизації об'єктів оренди, розрахунків за орендними платежами та іншими показниками. Це забезпечить своєчасне, оперативне та достатньо аналітичне накопичення поточної інформації для прийняття управлінських рішень та складання фінансової звітності.

За вказаними напрямками визначено шляхи подальшого дослідження.

Список літератури: 1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда», затверджене наказом МФУ від 28.07.2000 р. №181, із змінами та доповненнями. 2. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» у редакції Закону України від 22.05.1997 №283/97-ВР із змінами та доповненнями. 3. Наказ Міністерства Статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку» від 29.12.95 р. № 352.